

Kolumna visokog predstavnika: Odgovornost, povjerenje, istrajnost

Želio bih sa vašim čitaocima i svim građanima BiH podijeliti neka razmišljanja o ovim teškim vremenima. Ovom prilikom vam se ne obraćam kao visoki predstavnik, nego kao jedan od vas. U svojoj dugoj diplomatskoj karijeri, živio sam na puno različitih mjestima na tri kontinenta i doživio puno toga različitog. Ali u svojim 71 godinu, nikada nisam vidio ništa nalik na trenutnu zdravstvenu krizu. Međutim, moramo se držati riječi austrijsko-britanskog filozofa Karla Poppera: "Život je rješavanje problema!"

Ljudski rod vidi život kao nešto živo, u stalnom kretanju. Postoji latinski izraz, *perpetuum mobile* – stalno kretanje. Ovih dana imamo utisak da se svijet prestao kretati i da tu ne možemo učiniti ništa. Odjednom, svi mi – pojedinci, društvo, cijela civilizacija – izgledamo bespomoćno, posebno stariji.

Ali to nije potpuno tačno. Ono kroz šta sada prolazimo je kontrolirana izolacija, na osnovu odluka naših vlasti, koje se zasnivaju na informacijama. Iza njih stoji logika, formula kojom se prioritet daje ljudskim životima umjesto ekonomiji, ali istovremeno i želja da se privreda očuva koliko god je to moguće. U stvari, to je neophodna mjera kako bi se spriječilo da uistinu postanemo bespomoćni i da se predamo. U ova teška vremena, dobri stari komšiluk i komšijska pomoć ne smiju biti zaboravljeni, nego ih treba njegovati.

Dok se ne pronađe lijek ili vakcina protiv covida-19, većina evropskih zemalja priklonila se najstarijem i najprovjerenijem pristupu čiji je cilj da se spriječi širenje bolesti: karantin, izolacija i socijalno distanciranje. To je dovelo do zatvaranja ogromnog broja institucija, ograničavanja usluga i

proizvodnje, bez obzira na to govorimo li o bogatim ili manje razvijenim zemljama. Čini se da se to desilo preko noći, što razumljivo stvara zabrinutost, čak i strah, bez obzira na to koliko su te odluke u biti racionalne i opravdane.

U tako ekstremnim situacijama, koje izgledaju protivno našoj prirodi kao izuzetno društvenim bićima, neki mogu postati sumnjičavi, nestrpljivi, čak i prkositi odlukama. Ova situacija može iznjedriti najgore u ljudima, ali i najbolje.

Nikad nije bilo važnije imati to na umu, budući da su mnogi od nas odjednom prisiljeni okrenuti leđa vanjskom svijetu i navići se na virtualni svijet. Mnogi sada rade i komuniciraju isključivo *online*. Moj ured nije izuzetak. Međutim, taj virtualni svijet zatrpan je informacijama. Neke od njih su tačne, neke nisu. Dosta toga je stvar ličnog mišljenja. Moramo paziti da ideologija ne nadvlada činjenice.

U ovim okolnostima, moramo se podsjetiti osnova demokratije.

Vlast ima obavezu da vodi. To znači da uzima u obzir mišljenje javnosti. Isto tako, dužna je da bez straha donosi nepopularne, ali ispravne odluke koje se temelje na informiranosti. O politici vlasti mora se suditi na osnovu objektivnih kriterija, na osnovu struke i nauke. Više nego ikad, moramo imati funkcionalne vlasti.

Politička opozicija ima obavezu da nadgleda politiku vlasti, da je kritikuje po potrebi, da predlaže alternativna rješenja, ali i da podrži sve što je konstruktivno. U vrijeme krize, ne smije biti protivljenja dobrim odlukama. Mora postojati jedinstvo.

To vrijedi i za nevladine organizacije i medije. Mediji, iznad svega, imaju odgovornost da objektivno informiraju javnost i ne smiju biti instrument bilo koje političke stranke ili privatnog interesa.

To su neki od ključnih stubova demokratije.

U krizama kao što je ova, građani moraju pokloniti povjerenje svojim vladama i slijediti njihove upute. Ali, to je dvosmjerna ulica. Vlade moraju zaštititi narod, boriti se protiv virusa i očuvati ekonomiju, istovremeno poštujući i štiteći građanske slobode i demokratske vrijednosti.

Političari nemaju druge opcije nego da svoje razlike ostave po strani i rade zajedno. Nemoguće je boriti se protiv virusa i čuvati ekonomiju, a zagovarati nekompatibilne ideologije i stavove, i raditi bez koordinacije. Sada nije vrijeme za populizam. Vrijeme je za stručnost i za činjenice.

Kao što vidite, suzdržao sam se da uopće spomenem ovu zemlju, ovu lijepu Bosnu i Hercegovinu. Ono što sam napisao trenutno se može reći za skoro svaku zemlju. Postoji pesimizam, čak i među građanima ove zemlje, gdje se smatra da Bosna i Hercegovina nekako uvijek kasni, ali u ovoj krizi, ova zemlja stoji rame uz rame sa ostatkom svijeta. Bez obzira na neke uočene nedostatke, ova kriza treba da nas podsjeti da smo svi međusobno povezani. Svi mi prolazimo kroz isto iskustvo i proći ćemo kroz ovo zajedno. Na kraju će sve biti dobro.

Istina je da vanredne okolnosti opravdavaju vanredne mjere, ali one ne treba da idu dalje od onoga što situacija zahtijeva. Osim toga, treba da traju samo onoliko koliko traje kriza.

Borba sa pandemijom je zasigurno prioritet, ali vlasti treba da osiguraju da sve mjere koje poduzimaju budu transparentne, uravnotežene i proporcionalne, i u skladu sa ustavnim okvirom. Na taj način, kad sve ovo bude iza nas, neće biti dugoročnih posljedica po naše živote, slobode i društva.

Vladavina prava mora biti vodeći princip, čak i u uslovima vanrednog stanja. Građani moraju biti sigurni da će njihova ljudska prava i osnovne slobode, zagarantirane Ustavom BiH, ostati nedirnute.

Način na koji se ponašamo i djelujemo danas – svi mi –

utjecaće na to kako ćemo živjeti kada ova kriza prođe. Danas moramo imati povjerenja u sistem koji imamo, uključujući vlasti i stručnjake, koji daju sve od sebe u borbi protiv virusa. Međutim, isto tako možemo i dalje zahtijevati više.

Dozvolite mi da zaključim riječima Winstona Churchilla: "Ne vrijedi govoriti 'radimo sve što možemo'. Morate biti uspješni radeći sve što je potrebno." Ako smo disciplinirani, ako se strogo pridržavamo socijalnog distanciranja, ako poštujemo konstruktivne mjere vlasti koje su zasnovane na mišljenju stručnjaka, siguran sam da se zajedno možemo nositi sa ovom situacijom. Možemo i moramo istrajati! A kada ova kriza jednom neminovno završi, bićemo bolje društvo!